

TVARIOS MIŠKININKYSTĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS: PENKIŲ EUROPOS ŠALIŲ ATVEJIS

Donatas VORUŠILA, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Miškų ir ekologijos fakultetas, el. paštas: donatas.vorusila@vdu.lt

Santrauka

Straipsnyje siekiama išanalizuoti tvarios miškininkystės sampratą ir teisinį reglamentavimą Lietuvoje, Vokietijoje, Latvijoje, Švedijoje ir Suomijoje.

Atliekant tyrimą buvo naudotas dokumentų ir teisės aktų analizės metodas, kuriuo remiantis įvardinti ir trumpai aptarti Lietuvos, Vokietijos, Latvijos, Švedijos ir Suomijos šalių pagrindiniai teisiniai dokumentai, kurie reglamentuoja tvarios miškininkystės teisinį reguliavimą. Atliekant lyginamąją analizę ir remiantis jau atliktais tyrimais išskirti esminiai Lietuvos, Vokietijos, Latvijos, Švedijos ir Suomijos tvarios miškininkystės principai, sąlyčio taškai ir skirtumai. Jau atlikti tyrimai ar publikacijos suteikė galimybę patvirtinti, paneigti, akcentuoti ar argumentuoti esminius bruožus, aptarti, kaip šios šalys įgyvendina tvarios miškininkystės principus ir su kokiais teisiniais bei praktiniais iššūkiais jos susiduria. Analizuojami atvejai, kurie leidžia įrodyti, kad tvarios miškininkystės užtikrinimas reikalauja ne tik griežto teisinio reglamentavimo, bet ir veiksmingo įgyvendinimo bei tarptautinių standartų laikymosi. Straipsnyje pateikiamos išvados, kad tvarios miškininkystės sėkmė priklauso nuo bendrų nacionalinių ir tarptautinių pastangų, skirtų miškų išsaugojimui ir klimato kaitos mažinimui.

Reikšminiai žodžiai: tvari miškininkystė, teisinis reglamentavimas, ekologinis aspektas, ekonominis aspektas, socialinis aspektas.

Įvadas

Tvari miškininkystė yra viena svarbiausių šiuolaikinės aplinkosaugos ir gamtos išteklių valdymo sričių. Ji apima ekologiškai, ekonomiškai ir socialiai subalansuotą miškų naudojimą, siekiant užtikrinti jų išsaugojimą ateities kartoms. Miškininkystės teisinis reglamentavimas skirtingose šalyse priklauso nuo nacionalinės politikos, tarptautinių įsipareigojimų ir Europos Sąjungos (ES) teisės aktų, ypač Europos žaliųjų kursų bei Miškų strategijos iki 2030 m. kontekste.

Lietuva, Vokietija, Latvija, Švedija ir Suomija turi skirtingus miškininkystės reguliavimo modelius, tačiau visos šios šalys siekia tvarumo tikslų.

Pagrindiniai iššūkiai tvarios miškininkystės srityje – miškų kirtimo reguliavimas, biologinės įvairovės apsauga, klimato kaitos poveikio švelninimas ir konfliktai tarp ekonominių ir aplinkosauginių interesų. Svarbu palyginti, kaip šios šalys teisiškai sprendžia šiuos iššūkius ir kokius modelius būtų galima taikyti Lietuvos kontekste.

Lietuvoje yra nemažai tyrimų apie vietinį miškininkystės teisinį reglamentavimą, tačiau nėra daug išsamių palyginamųjų studijų, analizuojančių Lietuvos, Vokietijos, Latvijos, Švedijos ir Suomijos teises sistemas viename kontekste. Šiame darbe pateikiamas naujas požiūris į tai, kaip skirtingos teisinės sistemos sprendžia tvarios miškininkystės iššūkius.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti tvarios miškininkystės teisinį reglamentavimą Lietuvoje, Vokietijoje, Latvijoje, Švedijoje ir Suomijoje, nustatyti esminius skirtumus ir panašumus tarp šių šalių teisinės bazės.

Iškeltam tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti tvarios miškininkystės sampratą ir pagrindinius principus.
2. Įvardinti pagrindinius tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus, kuriuose apibrėžiama tvarios miškininkystės samprata.
3. Palyginti Lietuvos, Vokietijos, Latvijos, Švedijos ir Suomijos miškininkystės teisinę sistemą, išskiriant jų ypatumus ir gerąsias praktikas.

Tyrimų objektas ir metodai

Tyrimo objektas – tvarios miškininkystės teisinis reglamentavimas Lietuvoje, Vokietijoje, Latvijoje, Švedijoje ir Suomijoje, analizuojant nacionalinius teisės aktus, politikos priemones ir jų praktinį taikymą.

Tyime taikomi šie metodai:

1. Dokumentų ir teisės aktų analizė – nagrinėjami Lietuvos, Vokietijos, Latvijos, Švedijos ir Suomijos miškininkystės teisės aktai, tarptautiniai susitarimai ir strateginiai dokumentai, susiję su tvaria miškininkyste.
2. Lyginamoji analizė – skirtingų šalių teisinio reglamentavimo palyginimas, siekiant išryškinti skirtumus, panašumus ir gerąsias praktikas.
3. Mokslinės literatūros analizė – tvarios miškininkystės teisinio reguliavimo teorinių aspektų ir mokslinių tyrimų peržiūra bei vertinimas.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Samprata. Tvari miškininkystė – tai miškų valdymo ir naudojimo būdas, užtikrinantis jų biologinės įvairovės, produktyvumo, atsinaujinimo gebėjimų, gyvybingumo ir gebėjimo atlikti ekologines, ekonomines bei socialines funkcijas, išsaugojimą dabar ir ateityje, nepakenkiant kitoms ekosistemoms (Alesius, 2020). Šioje srityje išskiriami keli pagrindiniai principai.

Visų pirma, būtina išlaikyti biologinę įvairovę, siekiant apsaugoti ekosistemų stabilumą ir nykstančias rūšis. Miškai yra daugelio gyvūnų ir augalų buveinės, todėl jų išsaugojimas yra itin svarbus ekologiškai pusiausvyrai (Pagrindiniai tvarumo principai, VMU, 2022). Kitas svarbus aspektas – ekologinių procesų palaikymas. Tai apima dirvožemio kokybės išlaikymą, vandens ciklą reguliavimą ir anglies kaupimą, kurie padeda mažinti klimato kaitos poveikį (Global Forest Resources Assessments, FAO, 2021).

Be to, miškininkystė turi būti vykdoma taip, kad užtikrintų tvarų medienos ir kitų miško išteklių naudojimą. Tai reiškia, kad miškų eksploatavimas neturi viršyti jų natūralaus atsinaujinimo pajėgumų. Ne mažiau svarbi socialinė ir ekonominė miškininkystės pusė – miškai teikia darbo vietas, yra svarbūs vietos bendruomenėms ir turi rekreacinę bei kultūrinę reikšmę (Valiaugaitė-Šilinskienė, 2006).

Galiausiai, tvartos miškininkystės principų laikymasis neįmanomas be atitinkamo teisinio reguliavimo. Šis reguliavimas apima tiek nacionalinius įstatymus, tiek tarptautinius susitarimus, kurie nustato miškų apsaugos, kirtimo ir naudojimo taisykles (Europos Komisija, 2023). Šie principai leidžia suderinti miškų naudojimą su ilgalaikiu jų išsaugojimu, siekiant užtikrinti, kad ateities kartos taip pat galėtų naudotis miško teikiama nauda.

Tarptautinis reglamentavimas. Kalbėti apie tarptautinį teisinį tvartos miškininkystės reglamentavimą visų pirma reikėtų pradėti nuo Europos miškų apsaugos ministerijų konferencijos (Forest Europe, MCPFE, 1990), kuri suformavo tvartos miškininkystės principus. Taip pat priimti svarbūs Jungtinių Tautų dokumentai: Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos (2015 m.) – tai tarptautinis klimato kaitos susitarimas, kuriuo šalys įsipareigoja mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas. Miškai čia svarbūs kaip anglies dioksido absorbentai, todėl Europos šalys turi įgyvendinti priemones, skatinančias miškų išsaugojimą ir anglies kaupimą; Biologinės įvairovės konvenciją (CBD, 1992 m.) – šia konvencija siekiama išsaugoti biologinę įvairovę, tvariai naudoti jos komponentus ir sąžiningai pasidalyti genetinių išteklių naudojimo naudą. ES miškų politika remiasi CBD tikslais, įskaitant miškų apsaugą ir natūralių buveinių atkūrimą bei Jungtinių Tautų kovos su dykumėjimu konvenciją (UNCCD, 1994 m.) – nors ši konvencija labiau orientuota į sausringas zonas, ji taip pat svarbi Europos šalims, ypač pietinėms valstybėms (pavyzdžiui, Ispanijai, Graikijai), kur miškų nykimas gali prisidėti prie dirvožemio degradacijos ir dykumėjimo.

Be jau paminėtų dokumentų dar būtų galima išskirti ES Medienos reglamentą (Reglamentas (ES) Nr. 995/2010), kuris draudžia prekybą neteisėtai paruošta mediena ir jos produktais ES rinkoje. Taip pat LULUCF reglamentą (Reglamentas (ES) 2018/841), kuris nustato šalių įsipareigojimus dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės sektoriuose išmetamo ir absorbuojamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos ir patikros taisykles. Be to, FLEGT reglamentas (Reglamentas (EB) Nr. 2173/2005) skirtas medienos ir jos produktų importo licencijavimui, siekiant užkirsti kelią neteisėtai paruoštos medienos patekimui į ES rinką (Kupstaitis, Esama miškų būklė ir tarptautiniai šalies įsipareigojimai ateičiai, 2021).

Apibendrinant galima teigti, kad europiniame kontekste tvartos miškininkystės teisinis reglamentavimas yra nuosekliai pildomas ir tobulinamas atsakant į iškilusias realijas.

Teisinis reglamentavimas nacionaliniu lygmeniu.

Lietuva. Lietuvos Respublikos miškų įstatymas, įsigaliojęs 1994 m. ir visomis vėliau patvirtintomis pataisomis Lietuvoje pagrindinis dokumentas, kuris reglamentuoja miškų ūkį. Juo remiantis, formuojami miško apsaugos uždaviniai – saugoti mišką ir jo išteklius nuo neteisėtų veiksmų: savavališko miško kirtimo, miško naudojimo tvarkos pažeidimų, miško išteklių grobstymo, miško teršimo, šiukšlinimo, miško padegimo, naminių gyvulių daromos žalos; taip pat saugoti mišką nuo žvėrių daromos žalos, gaisrų, ligų, kenkėjų ir kitų stichinių nelaimių, miško dirvožemio ir medžių mechaninių pažeidimų. Be to, šis įstatymas reglamentuoja miškų naudojimą, apsaugą ir tvarkymą. Jis nustato miškų klasifikaciją, miškų naudojimo principus, miškų apsaugos ir atkūrimo nuostatas, taip pat miškų valdymo institucijas ir jų funkcijas.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas Lietuvos miškininkystei taip pat yra svarbūs įstatymai. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas nustato pagrindinius aplinkos apsaugos principus, aplinkos apsaugos sistemą, valstybinę kontrolę, atsakomybę už aplinkos apsaugos nuostatų pažeidimus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas nustato saugomų teritorijų kategorijas, jų steigimo, naudojimo, tvarkymo, 18 apsaugos ir kontrolės principus. Be paminėtų įstatymų yra kitų teisės aktų, kurie reglamentuoja miškų sektorių Lietuvoje, tokie kaip Vyriausybės nutarimai, ministerijų įsakymai ir pan.

Lietuvos Respublikoje veikia institucijos, kurios užtikrina tinkamą miškininkystę reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą. Valstybinė miškų tarnyba, kuri veikia pagal Aplinkos ministerijos pavedimą, atsakinga už miškų būklės stebėseną, miškų naudojimo, atkūrimo ir apsaugos kontrolę bei miškotvarkos projektų rengimą. 2018 m. įvykdyta miškų valdymo reforma, kurios metu buvo įkurta Valstybinių miškų urėdija, siekiant centralizuoti valstybinių miškų valdymą. Ši institucija atsakinga už valstybinių miškų priežiūrą, apsaugą ir ekonominį jų naudojimą. Vienas reikšmingiausių jos projektų – „Nacionalinis miškų atkūrimo planas“, pagal kurį numatyta iki 2030 m. Lietuvoje miškingumą padidinti iki 35 proc.

Praktikoje tvartos miškininkystės principai įgyvendinami per įvairias programas. Pavyzdžiui, pagal 2021–2027 m. ES finansuojamą Kaimo plėtros programą (Kaimo plėtros strateginis planas 2023–2027, 2022), miškų savininkai gali

gauti subsidijas už neplynų kirtimų taikymą, biologinės įvairovės skatinimą ir miškų ekosistemų stiprinimą. Be to, remiantis Lietuvos klimato kaitos programa, didelis dėmesys skiriamas anglies dioksido sugėrimo didinimui per miškų plotų plėtrą ir atkūrimą.

Apskritai, Lietuvos teisinis reglamentavimas tvarios miškininkystės srityje yra orientuotas į subalansuotą miškų naudojimą, jų apsaugą ir atkūrimą, siekiant užtikrinti, kad miškai išliktų vertingu gamtos ištekliumi ateities kartoms. Aplinkosaugos požiūriu, Lietuva taiko gana griežtus plyno kirtimo apribojimus, ypač saugomose teritorijose, tačiau praktikoje vis dar kyla diskusijų dėl jų įgyvendinimo. Todėl, kai kurios aplinkosaugos organizacijos, tokios kaip „Baltijos aplinkos forumas“, kritikuoja per didelį miškų kirtimo tempą ir siūlo griežtesnį reglamentavimą, ypač saugomose teritorijose (Kokios miškų strategijos nori visuomenė? Diskusija Prezidentūroje).

Vokietija. Vokietijoje miškininkystės politika yra decentralizuota – pagrindinė atsakomybė už miškų valdymą tenka atskiroms federalinėms žemėms (*Bundesländer*), tačiau bendruosius principus nustato Federalinis miškų įstatymas (*Bundeswaldgesetz*), kuris yra pagrindinis teisinis dokumentas, reglamentuojantis miškų naudojimą, apsaugą ir tvarų valdymą visoje šalyje. Šis įstatymas suteikia teisinį pagrindą kitiems miškų teisės aktams ir skatina suderintą miškininkystės politiką tarp skirtingų regionų (Zaksaitė, 2023).

Galima teigti, kad Vokietijos miškininkystės modelis remiasi daugiafunkcine miškininkyste, kuri vienu metu siekia užtikrinti miškų ekonomines, ekologines ir socialines funkcijas. Tai reiškia, kad miškai ne tik tarnauja kaip atsinaujinantis medienos šaltinis, bet ir atlieka svarbų vaidmenį biologinės įvairovės išsaugojime, klimato kaitos švelninime bei rekreacijoje. Tvari miškininkystė grindžiama „artimos gamtai miškininkystės“ (*naturnahe Waldwirtschaft*) principais, kurie skatina natūralių miškų ekosistemų atkūrimą ir biologinės įvairovės išsaugojimą.

Svarbų vaidmenį miškininkystėje atlieka klimato kaitos politika. Vokietijos miškai sugeria apie 14 proc. šalies metinių CO₂ emisijų, todėl miškų apsauga ir tvarus jų naudojimas yra svarbi strategijos dalis, siekiant įgyvendinti ES žaliąjį kursą ir neutralizuoti anglies dvideginio išmetimą. Šiuo tikslu įgyvendinamos tokios priemonės kaip miškų mišrinimas (didinant lapuočių medžių dalį, kad miškai būtų atsparesni klimato pokyčiams), pritaikyta miškotvarka (remiantis gamtiniais miško procesais) ir sąmoninga medienos naudojimo strategija, skatinanti ilgalaikių produktų gamybą, kad medienoje išliktų sukauptas anglies dioksidas (Vokietijos ekonomikos instituto (IW) tyrimas apie miškus, 2023). Vokietijoje vyrauja „Dauerwald“ principas, kuris skatina mišrių ir skirtingo amžiaus medynų išlaikymą, mažinant didelio masto kirtimų poveikį ekosistemai (Mineikis, 2014).

Latvija. Latvijoje Miškų įstatymas reglamentuoja miškų apsaugą, naudojimą ir atkūrimą, pabrėždamas tvarumo principus. Latvijos Miškų įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, nustatantis, kaip turi būti valdomi šalies miškai – nuo jų naudojimo iki apsaugos ir atkūrimo. Latvijoje miškai čia turi ne tik ekonominę, bet ir ekologinę bei socialinę reikšmę, todėl įstatymas akcentuoja tvarios miškininkystės principus.

Šis įstatymas apima tiek valstybinius, tiek privačius miškus. Valstybinė miškininkystės įmonė „Latvijas Valsts Meži“ administruoja didelę dalį šalies miškų, o privačių miškų savininkams taip pat taikomi griežti reikalavimai – jie privalo laikytis kirtimo, atkūrimo ir apsaugos taisyklių. Miškų naudojimas reglamentuojamas taip, kad būtų užtikrinta jų ilgalaikė vertė, todėl leidžiamas tiek atrankinis, tiek plynas kirtimas, tačiau visada su sąlyga, kad miškas bus atsodintas per numatytą laiką.

Didelis dėmesys skiriamas ir miškų apsaugai – nemaža jų dalis patenka į saugomas teritorijas, kurios yra įtrauktos į „Natura 2000“ tinklą. Taip pat įstatymas numato priemones prieš neteisėtus kirtimus, miškų gaisrus ir kenkėjus, o norint apsaugoti biologinę įvairovę, draudžiama sodinti invazines rūšis.

Tvarios miškininkystės politika Latvijoje remiasi tarptautiniais standartais – daugelis miškų yra sertifikuoti FSC ir PEFC sistemomis, kurios užtikrina atsakingą valdymą. Be to, skatinamos inovacijos – naudojami nuotoliniai tyrimai, dronai ir skaitmeninė miškotvarka. (Mizaraite ir kt., 2020)

Švedija. Švedijoje Miškų įstatymas siekia subalansuoti ekologinius ir ekonominius interesus, užtikrinant tvarų miškų naudojimą.

Švedijos Miškų įstatymas (*Skogsvårdslagen*) yra vienas iš pagrindinių teisės aktų, reguliuojančių miškų valdymą šalyje. Jis iš esmės siekia suderinti ekologinius ir ekonominius interesus, užtikrinant tvarų miškų naudojimą ilgalaikėje perspektyvoje. Švedijos miškininkystė paremta principu „laisvė su atsakomybe“, reiškiančiu, kad miškų savininkai turi plačią veiksmų laisvę, tačiau kartu privalo laikytis aplinkosaugos reikalavimų ir rūpintis miškų išsaugojimu ateities kartoms.

Daugiau nei 75 proc. Švedijos miškų yra privačiose rankose, o didelę jų dalį valdo individualūs savininkai arba miškininkystės bendrovės. Tai reiškia, kad miškų valdymas stipriai priklauso nuo rinkos mechanizmų, tačiau valstybė įveda reguliacinius apribojimus, siekdama užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą ir subalansuotą miškų naudojimą. Miškų atkūrimas yra privalomas, todėl kiekvienas kirtimas turi būti kompensuojamas naujais sodinimais arba natūralia miškų regeneracija (Privatus miškų sektorius: kokiomis kryptimis suka švedai ir latviai?).

Nepaisant ekologinių apsaugos priemonių, Švedija leidžia gana intensyvią miškininkystę. Tai lemia didelis miškų ekonominis vaidmuo – miškų sektorius sudaro apie 10 proc. šalies eksporto pajamų, o Švedija yra viena didžiausių medienos, popieriaus ir celiuliozės gamintojų pasaulyje. Tačiau pastaraisiais metais vis dažniau kyla diskusijų apie intensyvios miškininkystės poveikį ekosistemoms, klimato kaitai ir biologinei įvairovei.

Valstybė taip pat taiko aplinkosauginius sertifikatus, tokius kaip FSC (Forest Stewardship Council) ir PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification), kurie užtikrina, kad miškininkystės veikla atitiktų tvarumo standartus. Be to, didelė Švedijos miškų dalis patenka į saugomas teritorijas, įskaitant nacionalinius parkus ir Natura 2000 tinklą, kuriuose ūkinė veikla yra ribojama (Brukas, 2023).

Suomija. Suomijos miškininkystės modelis iš esmės artimas Švedijos miškininkystės sistemai. Miškai Suomijoje užima apie 75 proc. šalies teritorijos, todėl jie yra ne tik svarbus gamtinis, bet ir ekonominis bei klimato kaitos švelninimo veiksnys.

Suomijos Miškų įstatymas (Forest Act) nustato miškų valdymo ir naudojimo taisykles, kurios siekia išlaikyti miškų produktyvumą ir biologinę įvairovę. Vienas iš kertinių Suomijos tvarios miškininkystės principų yra privalomas miškų atsodinimas – kiekvienas iškirstas plotas privalo būti atkurtas, taip užtikrinant, kad miškai išliktų tvarūs ateityje. Kirtimai turi būti atliekami tik remiantis tam tikrais ekologiniais, socialiniais ir ekonominiais kriterijais. Tai apima reikalavimus, kaip dažnai ir koku mastu galima kirsti miškus bei kaip atlikti miško atkūrimą po kirtimo.

Suomija, turinti itin modernią miškininkystės sistemą, pasižymi inovacijomis – čia plačiai naudojamos skaitmeninės priemonės miškų planavimui ir stebėsenai, o miškininkystė derinama su klimato kaitos švelninimo strategijomis. Nors Suomijos modelis artimas Švedijos, daugiau dėmesio skiriama technologijoms ir ilgalaikiam CO₂ sugėrimui bei klimato kaitos švelninimui. Šis reikalavimas garantuoja, kad miškų ištekliai bus išlaikomi ilgalaikėje perspektyvoje (Suomijos miškai ir jų tvarkymas, 2024; Kuo skiriasi miškų priežiūra Lietuvoje ir Švedijoje bei Lenkijoje, 2022).

Suomija aktyviai remia miškų sertifikavimą, kuris yra vienas iš tvaraus miškininkystės principų įgyvendinimo būdų. Pasaulinės sertifikavimo sistemos, tokios kaip PEFC (Program for the Endorsement of Forest Certification) ir FSC (Forest Stewardship Council), užtikrina, kad miškai būtų tvarkomi laikantis aukštų ekologinių, socialinių ir ekonominių standartų.

Suomijoje miškų valdymas taip pat atsižvelgia į biologinę įvairovę. Tam tikros miško teritorijos gali būti paskelbtos saugomomis, siekiant išsaugoti retas ar pažeidžiamas rūšis. Be to, privaloma palikti natūralius miškų elementus, tokius kaip senos medžių liekanos ir vietos, kuriose gyvena nykstančios rūšys.

Be nacionalinių teisės aktų, Suomijoje egzistuoja ir regioniniai bei vietiniai reglamentai, kurie gali papildyti arba pritaikyti bendruosius įstatymus, atsižvelgiant į vietos sąlygas. Šie reglamentai dažnai orientuojasi į specifinius ekologinius ar socialinius poreikius.

Miško savininkai ir valdytojai privalo laikytis nustatytų miškininkystės standartų ir teikti ataskaitas apie savo veiklą. Taip pat jie privalo rūpintis miškų atkūrimu, ugdyti miškų ekosistemas ir užtikrinti, kad nevyktų nelegali veikla (Forest management practices).

Išvados

1. Tvari miškininkystė – tai miškininkystės praktika, kuri siekia subalansuoti ekologinius, ekonominius ir socialinius aspektus, kad būtų užtikrintas ilgalaikis miškų išsaugojimas ir tvarus naudojimas. Ji remiasi principais, kurie padeda išlaikyti miškų sveikatą ir produktyvumą ateities kartoms.

2. Tarptautiniu lygiu svarbiausi dokumentai yra JT Darnaus vystymosi darbotvarkė 2030, ES Miškų strategija, Paryžiaus susitarimas, Biologinės įvairovės konvencija, Jungtinių Tautų kovos su dykumėjimu konvencija, ES Medienos reglamentas, LULUCF bei FLEGT reglamentai. Nacionaliniu lygiu Suomija, Švedija, Latvija, Vokietija ir Lietuva turi specifinius teisės aktus, kurie reglamentuoja tvarų miškų naudojimą. Pavyzdžiui, Lietuvos Miškų įstatymas, Vokietijos Miškų įstatymas, Suomijos Miškų įstatymas, Švedijos Aplinkos kodeksas bei Latvijos Miškų įstatymas numato miškų apsaugos, priežiūros ir eksploatavimo principus, atsižvelgiant į ekologinius, ekonominius ir socialinius aspektus. Šie teisės aktai užtikrina miškų išsaugojimą ateities kartoms ir prisideda prie tvarios miškininkystės tikslų įgyvendinimo.

3. Vokietija, Švedija ir Suomija pasižymi stipria decentralizuota miškininkystės valdymo sistema, kurioje didelę reikšmę turi privatūs miškų savininkai ir ilgalaikės tvarumo strategijos. Latvija ir Lietuva daugiausia remiasi valstybinio miškų valdymo modeliu, nors pastaraisiais metais stiprinamas ir privačių miškų sektorius.

Geriausios praktikos apima Suomijos inovatyvų miškų valdymą ir skaitmenizaciją, Švedijos ilgalaikę miškininkystės strategiją, Vokietijos tikslią teisinę bazę bei sertifikavimo sistemų taikymą, Latvijos bendradarbiavimą su miškų savininkais ir Lietuvos miškininkystės reformą, siekiant didesnio efektyvumo bei skaidrumo. Visos šalys siekia suderinti ekologinius, ekonominius ir socialinius aspektus, tačiau skirtingos valdymo tradicijos lemia tam tikrus praktinius skirtumus.

Literatūra

1. Alesius, Š. (2020). *Alternatyvių kirtimo amžių įtaka miškininkavimo tvarumui*. Magistro darbas.
2. Brukas V. (2023). Švediško ir lietuviško miškų priežiūros modelio skirtumai. Prieiga per internetą: <https://www.forest.lt/naujienos/prof-dr-v-brukas-svedisko-ir-lietuvisko-misku-prieziuros-modelio-skirtumai/> , (žiūrėta 2025-02-28)
3. Ministry of Agriculture and Forestry. *Forest management practices*. Prieiga per internetą: <https://mmm.fi/en/forests/forestry/sustainable-forest-management/best-practices-for-forest-management> (žiūrėta (2025-04-02)
4. Latvijos miškų įstatymas. Prieiga per internetą: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/> (žiūrėta 2025-03-10)
5. Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginis planas. Prieiga per internetą: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Veiklos_sritys/Bendroji_zemes_ukio_politika/PATVIRTINTAS_LT%20strateginis%20planas_2022_11_21.pdf

6. Kokios miškų strategijos nori visuomenė? Diskusija Prezidentūroje (2020). Prieiga per internetą: <https://www.gyvasmiskas.lt/kokios-misku-strategijos-nori-visuomene-diskusija-prezidenturoje-pranesimai-foto-video-medziaga/> (žiūrėta 2025-02-27)
 7. Kuo skiriasi miškų priežiūra Lietuvoje ir Švedijoje bei Lenkijoje. (2022). Prieiga per internetą: <https://www.valstietis.lt/gamta/kuo-skiriasi-misku-prieziura-lietuvoje-ir-svedijoje-bei-lenkijoje/126811>, (žiūrėta 2025-03-10)
 8. Mineikis, A. (2014). *Miško žėlimo ir želdinimo būdų ekologinė ir ekonominė palyginamoji analizė* (Doctoral dissertation, Aleksandras Stulginskis University).
 9. Europos komisija. Miškininkystė. Prieiga per internetą: https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/forestry_lt, (žiūrėta 2025-03-10)
 10. Miškų apsaugos ir miškininkystės skatinimo įstatymas (Federalinis miškų įstatymas) (Vokietija). Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/bwaldg/> (žiūrėta 2025-03-10)
 11. LR miškų įstatymas (1994-11-22. Nr. I-671 aktualia redakcija). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.6036>
 12. Miškų įstatymas 1979-06-07 SFS nr. 1979:429 (aktuali redakcija SFS 1993:553) (Švedija). Prieiga per internetą: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skogsvardslag-1979429_sfs-1979-429/ (žiūrėta 2025-03-08)
 13. Miškų įstatymas, 1996, No. 1093-1095 (Suomija). Prieiga per internetą: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC011641/> (žiūrėta 2025-03-10)
 14. OpenAI. (2024). ChatGPT (4 versija). Prieiga per internetą: <https://chat.openai.com/chat>. Užklausa: „Tvarios miškininkystės aspektai“ (žiūrėta 2025-03-11)
 15. Pagrindiniai tvarumo principai. *Valstybinių miškų urėdija*. Prieiga per internetą: <https://vmu.lt/tvarumas/>, (žiūrėta 2025-03-11)
 16. Food and Agriculture Organization (FAO). Global Forest Resources Assessments. Prieiga per internetą: <https://www.fao.org/forest-resources-assessment/en/> (žiūrėta 2025-03-11)
 17. Privatus miškų sektorius: kokiomis kryptimis suka švedai ir latviai? Lietuvos rytas (2023-09-13). Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/musu-zeme/naujienos/2023/09/13/news/vmvt-bus-dedamos-visos-pastangos-siekiant-nustatyti-neatsakingus-ukiniu-gyvunu-laikytojus-28376516> (žiūrėta 2025-03-11)
 18. Suomijos miškai ir jų tvarkymas. Valstybinė miškų tarnyba (2024-07-15). Prieiga per internetą: <https://amvmt.lrv.lt/lt/naujienos/suomijos-miskai-ir-ju-tvarkymas/>, (žiūrėta 2025-03-11)
 19. Valiaugaitė-Šilinskienė, D. (2007). *Netradicinio žemės ūkio ir alternatyvios veiklos plėtotė Lietuvoje*. Magistro baigiamasis darbas, MRU.
 20. Vokietijos ekonomikos instituto (IW) tyrimas apie miškus (2023). Prieiga per internetą: <https://www.forest.lt/naujienos/vokietijos-ekonomikos-instituto-iw-tyrimas-apie-miskus/>, (žiūrėta 2025-03-11)
- Zaksaitė, D. (2023). *Lietuvos ir Bavarijos miškų teisės sistemų palyginimas* (Doctoral dissertation).

LEGAL REGULATION OF SUSTAINABLE FORESTRY: A CASE STUDY OF FIVE EUROPEAN COUNTRIES

Abstract

The article "Legal regulation of sustainable forestry: A case study of five European countries" aims to analyze the concept of sustainable forestry and its legal regulation in Lithuania, Germany, Latvia, Sweden, and Finland.

The research employs a document and legal act analysis method, which is used to identify and briefly discuss the key legal documents governing sustainable forestry in these countries. Through a comparative analysis and the use of existing studies, the research identifies the core principles, commonalities, and differences in sustainable forestry among Lithuania, Germany, Latvia, Sweden, and Finland.

Previous studies and publications provide a basis for confirming, refuting, emphasizing, or justifying key aspects, as well as discussing how these countries implement sustainable forestry principles and the legal and practical challenges they face. The analyzed cases demonstrate that ensuring sustainable forestry requires not only strict legal regulation but also effective implementation and adherence to international standards.

The article concludes that the success of sustainable forestry depends on national and international efforts aimed at forest conservation and climate change mitigation.

Keywords: sustainable forestry, legal regulation, ecological aspect, economic aspect, social aspect